

รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวล

กฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

**The Model of the Use for Buddhist Power in Temple Management for
Officials by the Criminal Code Section 157 of the Sangha Act B.E. 2505**

อนันต์ เลิศฤทธิ,

พระราชวัชรพัฒนบัณฑิต และ พระครูปริยัติพัฒนบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Anun Lersrit,

Phrarajpattanavajrabundit and Phrakhru Pariyattiphattanabundit

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Anant.coj@Gmail.com

บทคัดย่อ

มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย 3 ประการ คือ

1. สภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 : ผลวิจัยพบว่า เป็นการใช้ที่มีข้อผูกพันกับอำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย การใช้อำนาจนั้น ถึงแม้จะมีการละเว้นการปฏิบัติหรือปฏิบัติเกินกว่าหน้าที่บ้าง ก็เพราะเหตุปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม

2. การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 : ผลวิจัยพบว่า การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในการบริหารทรัพย์สิน บุคลากรของวัดและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดให้อยู่ในโอวาท มีการแต่งตั้งคณะกรรมการให้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถ โดยใช้ดุลยพินิจโดยชอบสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและหลักกัลยาณมิตร

รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 : ผลวิจัยพบว่า มี 3 รูปแบบ คือ 1) การใช้อำนาจตามหลักพระธรรมวินัย 2) การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ และ 3) การใช้อำนาจตามหลักธรรมาภิบาล ให้ความเสมอภาคของผู้ใต้ปกครอง มีการใช้ดุลยพินิจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยไม่มีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

* วันที่รับบทความ : 29 มิถุนายน 2567; วันแก้ไขบทความ 13 กรกฎาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 15 กรกฎาคม 2567

Received: June 29 2024; Revised: July 13 2024; Accepted: July 15 2024

คำสำคัญ : การใช้อำนาจเชิงพุทธ, การบริหารจัดการวัด, เจ้าพนักงาน

Abstract

There are three research objectives:

1. To study the conditions of the use of powers in temple management by officials according to the Criminal Code, Section 157 of the Sangha Act, B.E. 2505. The research result is as follows: It is an exercise of power bound by the Sangha Act and the Criminal Code, Section 157, in the capacity of officials according to the law. The use of that power, even though there were some omissions or acts that went beyond the call of duty, was often influenced by various factors aimed at benefiting others and the public.

2. To study the use of powers according to Section 157 of the Criminal Code, which is the performance of duties of officials in accordance with the law in the Sangha Act, B.E. 2505. The research result is as follows : This includes the exercise of powers by the abbot in property management, management of temple personnel and laypeople residing in the temple to ensure obedience. Committees are appointed to participate in the performance of duties in various parts according to their knowledge and abilities, using discretion in accordance with the principles of the Dhamma-Vinaya and good conduct.

3. To study the model of using Buddhist power in temple management by officials according to the Criminal Code, Section 157 of the Sangha Act, B.E. 2505 . The research result is as follows : Includes using power according to the principles of Dhamma and Vinaya, using power with science and art, and using power according to the principles of good governance. This involves giving equality to those under the ruler, using discretion to achieve maximum benefit for the public without improper performance or omission of duty that causes damage to another person, or dishonestly performing or refraining from performing duties.

Keywords : The Use of Buddhist Power; Temple Management; Officer

บทนำ

การดำเนินคดีในความผิดต่อเจ้าพนักงานทั้งทางแพ่งและทางอาญาหลายฉบับ หลายข้อกล่าวหา โดยเฉพาะข้อกล่าวหาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะที่เป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย ทำให้พระภิกษุสงฆ์ที่มีตำแหน่งที่สำคัญหรือระดับสูงทางพระพุทธศาสนาจำนวนมากได้รับความเดือดร้อน ถึงขั้นต้องให้สละสมณเพศ หรือถูกจำคุก กักขัง หรือจำขัง หรือถูกปรับ หรือให้ชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินจำนวนมากบ้างน้อยบ้างตามแต่ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในแต่ละคดี รวมทั้งการตกเป็นจำเลยของสังคมในทางที่เสื่อมเสีย และการกระทำที่เป็นความผิดทางอาญา ไม่ว่าจะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอื่นที่มีการกำหนดโทษทางอาญาไว้ โดยโทษทางอาญามีทั้งหมด 5 สถานหรือประเภทตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 18 คือ ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์ (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2560 : 14) กฎหมายดังกล่าวไม่ว่าจะตราเป็นพระราชบัญญัติ พระราชกฤษฎีกา หรือพระราชกำหนด ฯลฯ หากมีการกระทำผิดหรือละเมิดบทมาตราที่มีโทษอาญาดังกล่าว ถือว่าเป็นการกระทำความผิดทางอาญา โดยหลักการแล้ว หากผู้ที่กระทำ

ความผิดนั้นเป็นเจ้าของพนักงาน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำความผิด กฎหมายมักจะกำหนดให้ศาลใช้ดุลยพินิจในการลงโทษที่หนักกว่าบุคคลธรรมดา บุคคลธรรมดาอาจมีฐานะนอกเหนือไปจากบุคคลอื่นด้วยเหตุบางประการ เช่น การเป็นเจ้าของพนักงาน เนื่องจากผลของอำนาจหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ จึงทำให้มีกฎหมายที่บัญญัติความผิดที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานให้มีผลทั้งในการคุ้มครองและควบคุมบุคคลผู้เป็นเจ้าของพนักงานนั้น โดยกฎหมายที่คุ้มครองหรือควบคุมเจ้าพนักงาน จะคุ้มครองหรือควบคุมเฉพาะกรณีที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ไม่เกี่ยวกับการกระทำในเรื่องส่วนตัวของเจ้าพนักงาน ดังนั้น เมื่อเจ้าพนักงานไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ก็มีฐานะเช่นบุคคลธรรมดา กฎหมายไม่ได้คุ้มครองหรือควบคุม จึงต้องพิจารณาว่ากรณีใดที่บุคคลมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายและได้ทำการในหน้าที่ตามกฎหมาย โดยคำว่า “เจ้าพนักงาน” มีความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ว่า น. บุคคลซึ่งได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายหรือแต่งตั้งโดยผู้มีอำนาจตามกฎหมายให้ปฏิบัติราชการหรือให้ใช้อำนาจรัฐ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2554 : 336) ส่วนทางด้านกฎหมายอาญา มีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (16) บัญญัติว่า “เจ้าพนักงาน” หมายความว่า บุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงาน หรือได้รับแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะประจำหรือครั้งคราว และไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ จากตัวบทมาตรา 1(16) สามารถแยกองค์ประกอบของความผิดที่เกี่ยวข้องกับเจ้าพนักงานได้ 3 ประการ คือ 1) ต้องเป็นบุคคลซึ่งกฎหมายบัญญัติว่าเป็นเจ้าพนักงาน 2) เป็นบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมายให้ปฏิบัติหน้าที่ราชการ ไม่ว่าจะประจำหรือครั้งคราว และ 3) ไม่ว่าจะได้รับค่าตอบแทนหรือไม่ก็ตาม (จิตติ ดิงศภักดิ์, 2555 : 248)

คณะสงฆ์ในสมัยนี้เริ่มเป็นประชาธิปไตยตามอย่างการปกครองของบ้านเมือง แม้จะมีอุปสรรคบ้างเล็กน้อยระหว่างนิกายก็ไม่ถึงกับร้ายแรงนัก แต่เจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 ที่จะให้คณะสงฆ์ทั้งสองนิกายรวมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็ยังไม่สำเร็จ คือ การปกครองส่วนรวมเป็นไปตามพระราชบัญญัติ แต่ทว่าการปกครองภายในนิกายก็ยังคงมีอยู่เช่นเดิมตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้ องค์สมเด็จพระสังฆราชทรงดำรงตำแหน่งสกลมหาสังฆปริณายก (เฉลิมพล โสมอินทร์, 2546 : 75) และให้มีคณะสังฆมนตรีสังฆสภาเหมือนกับการปกครองฝ่ายบ้านเมือง กฎหมายสำหรับพระสงฆ์ (Related Law for Sangha) ความจริงไม่ได้แยกอย่างเด็ดขาดจากบทกฎหมายที่บังคับกับคนทั่วไปใช้ในราชอาณาจักรไทยขณะนี้ (ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล, 2552 : 83) พระภิกษุสงฆ์มีฐานะพิเศษจากคฤหัสถ์ คือ มีพระธรรมวินัยเป็นธรรมนูญ การปกครอง การบริหาร โดยเฉพาะอีกต่างหากจากตัวบทกฎหมายของบ้านเมือง กล่าวคือ พระภิกษุรวมทั้งสามเณรทุกรูป ต้องอยู่ภายใต้พระธรรมวินัยพุทธบัญญัติ ต้องปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และได้กล่าวถึงการบริหารโดยย่อไว้ 4 ประการ คือ การบริหารตน การบริหารหมู่คณะ การบริหารกิจกรรมของวัดและการบริหารศาสนสมบัติของสงฆ์หรือวัด แม้ในทางปฏิบัติพระสงฆ์จะไม่ได้ยุ่งเกี่ยวกับทางราชการหรือทางอาณาจักรมากนัก แต่พระสงฆ์ก็อาจมีฐานะการปฏิบัติหน้าที่ของตนเป็นเจ้าของพนักงานได้ ซึ่งมีการบัญญัติไว้ใน พ.ร.บ.คณะ

สงฆ์ พ.ศ. 2505 มาตรา 45 โดยพระภิกษุสงฆ์ที่จะมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานดังกล่าวต้องเป็นพระภิกษุที่มีตำแหน่งทางการปกครองคณะสงฆ์ หรือที่เรียกว่า “พระสังฆาธิการ” (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2539 : 98-99)

ส่วนการรับและเลิกใช้รูปแบบการปกครองคณะสงฆ์แต่ละครั้ง ล้วนเป็นผลจากความริเริ่มและความพยายามของอำนาจรัฐ คณะสงฆ์มีสิทธิใช้รูปแบบการปกครองตนเองที่ไม่ขัดหรือแย้งกับระบอบการปกครองของฝ่ายอาณาจักรในยุคนั้น ๆ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ คณะสงฆ์มีปกติคล้อยตามกฎหมายบ้านเมือง ทั้งนี้เพราะมีพระพุทธรูปที่สนับสนุนท่าที่ดังกล่าวไว้ว่า “อนุชานามิ ภิกขเว ราชนัน อนุตตติตุ ภิกขุทั้งหลาย เรานุญาตให้คล้อยตามพระราชา” (พระเมธีธรรมาภรณ์(ประยูร ธมมจิตโต), 2539 : 64) ปัจจุบันพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มีการแก้ไขเพิ่มเติมในปี พ.ศ.2535 โดยการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2535 ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพราะฉะนั้น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ดังกล่าวจึงมีการปรับปรุงแก้ไขตามลำดับ เพื่อใช้บริหารกิจการคณะสงฆ์ ถือว่าเป็นรูปแบบการปกครองคณะสงฆ์และเป็นหลักการจัดระเบียบการปกครององค์กรสงฆ์และวัดด้วย นอกจากนี้ ยังมีการกำหนดให้มีมหาเถรสมาคมสามารถออกกฎระเบียบ ข้อบังคับ ออกคำสั่ง มีมติและออกประกาศต่าง ๆ โดยไม่ขัดหรือแย้งกับพระธรรมวินัยและกฎหมายของบ้านเมือง (กรมการศาสนา, 2542 : 134-135) ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 มีบริบทให้วัดเป็นสถานที่สำคัญ และเป็นหน่วยงานปกครองและหน่วยงานดำเนินกิจการคณะสงฆ์ และกิจการพระศาสนาที่สำคัญที่สุด และเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครองคณะสงฆ์ หลักเกณฑ์และวิธีการต่าง ๆ เกี่ยวกับวัด ทรงตราไว้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เช่นเดียวกับบทบัญญัติว่าด้วยมหาเถรสมาคม ซึ่งเป็นสถาบันหรือองค์กรปกครองคณะสงฆ์สูงสุด วัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล คือบุคคลตามกฎหมาย และเจ้าอาวาสต้องทำหน้าที่แทนวัดและถือเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมายอาญา เจ้าอาวาสจึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญยิ่ง (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปภโย), 2554 : 16) พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 31 วรรคสาม ว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป” ดังนั้น เจ้าอาวาสจึงเป็นผู้ปกครองของวัด ตามมาตรา 37 (2) เป็นผู้แทนวัด และมีฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามความในประมวลกฎหมายอาญา ตามมาตรา 45 ตำแหน่งเจ้าอาวาส จึงเป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญ ทั้งบทบาทของสงฆ์ที่จะต้องจรจรไป พระพุทธศาสนา รวมถึงการปกครองสงฆ์ ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาในวัดและปกครองสอดส่องดูแลที่ที่มีที่อยู่หรือพำนักพักอาศัยอยู่ในวัด รวมทั้งทำหน้าที่ในการจัดการกิจการต่าง ๆ อันเกี่ยวเนื่องกับวัด เจ้าอาวาสต้องมีผลผูกพันทางกฎหมายตามประมวลกฎหมายอาญา ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และกฎหมายอื่น ๆ (กรมการศาสนา, 2542 : 147)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานในตำแหน่งเจ้าอาวาส การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 และรูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหาร

จัดการวัดเชิงพุทธของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 โดยเน้นศึกษามิติทางด้านกฎหมายทางอาญาจักรและพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งเป็นแหล่งความรู้แก่ผู้ที่สนใจ และเพื่อป้องกันและป้องปรามผู้ที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักในการปฏิบัติหน้าที่อย่างถูกต้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
2. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
3. เพื่อศึกษารูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

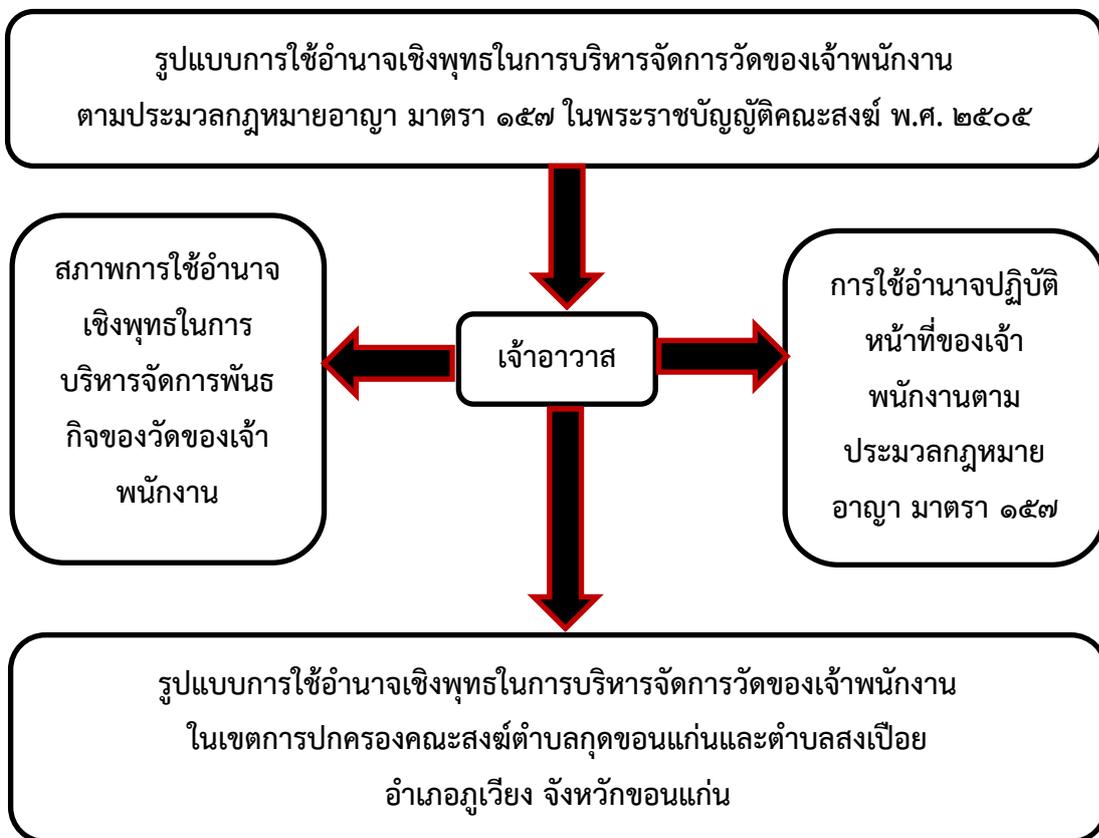
ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และได้กำหนดรูปแบบการวิจัยไว้ ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 หนังสือ ตำราวิชาการ บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลเอกสารขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505
2. การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้เลือกมาโดยวิธีแบบเจาะจง (Purposive Sampling) แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม แล้วทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
3. การบันทึกเสียงคำสัมภาษณ์และการสนทนา ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกเสียงเพื่อเป็นการช่วยความจำ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth Interview) รวมจำนวน 35 รูป/คน และการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งนี้ผู้วิจัยจะทำการขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลก่อนเสมอ เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ให้ข้อมูลจึงจะทำการบันทึกเสียง

4. การบันทึกภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการบันทึกภาพถ่าย เพื่อนำภาพถ่ายมาสะท้อน และเตือนความจำ เพื่อให้ผู้วิจัยสามารถระลึกถึงบริบท บรรยากาศที่เกิดขึ้นขณะการสังเกต และระหว่างการสัมภาษณ์หรือสนทนา หากจะมีการนำภาพถ่ายต่าง ๆ ไปใช้ในการยืนยันหรือประโยชน์ใด ๆ ก็ตาม ผู้วิจัยจะขออนุญาตผู้ที่อยู่ในภาพก่อนทุกครั้ง เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงจะนำภาพถ่ายไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยในประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

สภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: เป็นการใช้ที่มีข้อผูกพันกับอำนาจที่กำหนดให้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย การใช้อำนาจนั้นถึงแม้จะมีการละเว้นการปฏิบัติหรือปฏิบัติเกินกว่าหน้าที่บ้าง ก็เพราะเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม

เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้อำนาจของเจ้าอาวาส แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายในหรือปัจจัยโดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือคุณลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ ภาวะผู้นำ เช่น ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ จำนวนพรรษาในการบวช ระดับการศึกษา และกระบวนการบริหารในการทำงานอย่างเป็นระบบ เป็นต้น และ 2) ปัจจัยภายนอกหรือปัจจัยเสริม เป็นปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน คือ สภาพแวดล้อม ท่าเลที่ตั้งของวัด บรรยากาศในวัด รวมถึงวัดมีลักษณะพิเศษเฉพาะ เช่น เป็นโบราณสถาน มีโบราณวัตถุทางศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น หรือวัดอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยเพราะอยู่ท่ามกลางชุมชนที่เป็นศาสนิกชนต่างศาสนา หรือมีเหตุขัดแย้งกันระหว่างวัดกับชุมชน เป็นต้น

ส่วนลักษณะการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ 2) การศาสนศึกษา 3) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 4) ด้านสาธารณูปการ 5) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ และ 6) ด้านศึกษาสงเคราะห์ ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้น การใช้อำนาจตามกฎหมายโดยเคร่งครัดอาจไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นมีส่วนเป็นตัวแปรให้ไม่เอื้อต่อการบังคับตามกฎหมาย จึงมีการใช้ทั้งหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ในการบริหารจัดการ โดยการตั้งคณะกรรมการวัดจากคนในชุมชนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้เจ้าอาวาสไม่มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารจัดการ ส่วนคณะกรรมการวัดยังไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด จึงมีการใช้บารมีส่วนตัวครอบงำเจ้าอาวาส ทำให้เจ้าอาวาสไม่อาจควบคุมการใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม เจ้าอาวาสยังต้องทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ในศีลธรรมอันดี และให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเจตนาที่จะบริหารจัดการวัดให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม

ไม่ส่งผลกระทบ หรือสร้างความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม จึงจะไม่เป็นการปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการทรัพย์สิน การบริหารจัดการบุคลากรของวัดและคฤหัสถ์ที่อาศัยอยู่ในวัดให้อยู่ในโอวาท มีการแต่งตั้งคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนต่าง ๆ ตามความรู้ความสามารถ โดยใช้ดุลยพินิจโดยชอบสอดคล้องกับหลักพระธรรมวินัยและหลักกัลยาณมิตร

การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพื่อการบริหารจัดการพันธกิจของวัดให้มีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมาย มีหลายส่วนซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารคนและการดูแลพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในโอวาท มีการแต่งตั้งบุคคลกำหนดให้ทั้งอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่หวังผลตอบแทนจากการใช้อำนาจ ไม่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายแก่ผู้อื่น 2) การบริหารเงินของวัด การแต่งตั้งคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการเงินของวัดตามความรู้ความสามารถ ด้วยการใช้ดุลยพินิจโดยชอบ ไม่เอื้อให้เกิดผลประโยชน์กับคนใดคนหนึ่งอันจะทำให้เกิดความเสียหายให้แก่วัด และ 3) การบริหารสภาพแวดล้อมและศาสนสถาน พื้นที่ลานวัดหรืออาคารสถานที่ของวัดในการสงเคราะห์ชุมชน ในการใช้ประโยชน์สำหรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เรียกร้องค่าตอบแทนหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เจ้าอาวาสมีการยึดหลักพระธรรมวินัยและหลักกัลยาณมิตร โดยมีหลักการใช้อำนาจ 3 อย่าง คือ 1) การใช้อำนาจตามพระธรรมวินัย เป็นรูปแบบการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดโดยเจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว 2) การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ทั้งที่เป็นหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ 3) การบริหารจัดการที่ปรับแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เช่น การใช้อำนาจตามหลักธรรมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งเจ้าอาวาสต้องใช้ทั้งทักษะและความสามารถพิเศษส่วนตัวในการบริหารจัดการ จึงจะทำให้พันธกิจสำเร็จด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: รูปแบบการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในฐานะเจ้าพนักงานในการบริหารจัดการวัด

การใช้ตามหลักพระธรรมวินัย: เป็นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัด เพื่อให้เจ้าอาวาสสามารถดำเนินการสร้างระบบและรูปแบบการทำงาน หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในวัดได้อย่างรวดเร็วทันเหตุการณ์ โดยยึดหลักพระธรรมวินัยในการตัดตัดสินใจ โดยการใช้ดุลยพินิจโดยชอบด้วยพระธรรมวินัยกับกฎหมายสอดคล้อง **การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์:** เป็นการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดที่นำเอาองค์ความรู้ ทฤษฎี หลักการ แนวคิด มาปรับประยุกต์ในการสั่งการ แต่งตั้ง และมอบหมายงานตามพันธกิจของมหาเถรสมาคม แต่อย่างไรก็ตามยังต้องคำนึงถึงบริบทจารีตประเพณีทางสังคมด้วย **การใช้อำนาจตามหลัก**

ธรรมาภิบาล: เป็นการใช้อำนาจในการปกครอง การบริหารการจัดการ การควบคุมดูแลการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของเจ้าอาวาสให้เป็นไปในครรลองธรรม มีความมุ่งหมายที่จะคุ้มครองสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคของพระภิกษุ สามเณร และฆราวาสในปกครอง ใช้อำนาจด้วยความคำนึงในบทบาทหน้าที่ของตน ไม่มุ่งหวังการแสวงหาผลประโยชน์แก่ตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ ไม่เอื้ออำนาจให้คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ ใช้ดุลยพินิจในการปฏิบัติหน้าที่และไม่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ **การจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารวัด :** เจ้าอาวาสมีฐานะเป็นตัวแทนของวัดจะต้องรับผิดชอบในการปกครองดูแลวัดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ สามารถแต่งตั้งไวยาวัจกรมาช่วยในการบริหารจัดการวัดตามความในประมวลกฎหมายอาญา เพื่อตรวจตราและเอาใจใส่ดูแลความประพฤติของบรรพชิตและคฤหัสถ์ที่อยู่ในวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยดีงาม รวมถึงให้คำแนะนำเกี่ยวกับข้อปฏิบัติการควบคุมพฤติกรรมของบรรพชิตและคฤหัสถ์ให้ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ หรือคำสั่งมหาเถรสมาคม **การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน: 4. การร่วมมือ (Collaborate)** เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงานกิจกรรมทางวัด การมีส่วนร่วมให้บทบาทแบบเป็นคณะกรรมการร่วมกับภาคประชาชน เป็นต้น ประชาชนสามารถตัดสินใจร่วมกันตั้งแต่การศึกษาปัญหา สร้างแนวทางปฏิบัติและแนวทางแก้ไข การร่วมมือรูปแบบนี้ลักษณะเป็นกิจกรรมถาวร หรือตลอดระยะเวลาโครงการหรือนโยบาย ประชาชนมีความสำคัญต่อการดำเนินโครงการหรือนโยบาย **การบริหารที่ยึดคณะกรรมการวัด (ฆราวาส) เป็นหลัก:** วัดกับบ้านเป็นของคู่กัน เพราะมีบ้านแล้วจึงมีวัด วัดจะอยู่ได้และมีความเจริญมั่นคงต่อไปต้องอาศัยบ้าน ในขณะที่เดียวกันชาวบ้านจะมีศีลธรรมอยู่กันด้วยความสงบสุขก็ต้องอาศัยวัด ความสัมพันธ์ระหว่างบ้านกับวัด จึงเป็นเรื่องที่ต้องพูดทำความเข้าใจกันและต้องสร้างสรรค์ให้ดีขึ้นให้จงได้

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจเกี่ยวกับรูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

สภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: เป็นการใช้ที่มีข้อผูกพันกับอำนาจที่กำหนดให้ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามกฎหมาย การใช้อำนาจนั้นถึงแม้จะมีการละเว้นการปฏิบัติหรือปฏิบัติเกินกว่าหน้าที่บ้าง ก็เพราะเหตุปัจจัยต่าง ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม เหตุปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการใช้งานของเจ้าอาวาส แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายในหรือปัจจัยโดยตรง ประกอบด้วย ความสามารถพิเศษหรือคุณ

ลักษณะเฉพาะพิเศษของเจ้าอาวาส บุคลิกภาพ ความเป็นผู้มีภาวะผู้นำ เป็นต้น และ 2) ปัจจัยภายนอกหรือ ปัจจัยเสริม เป็นปัจจัยที่มีส่วนสนับสนุน วัดอยู่ในท้องถิ่นหรือชุมชนที่มีสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยเพราะอยู่ท่ามกลางชุมชนที่เป็นศาสนิกชนต่างศาสนา หรือมีเหตุขัดแย้งกันระหว่างวัดกับชุมชน เป็นต้น เจ้าอาวาสในฐานะเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มีการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 นั้น การใช้อำนาจตามกฎหมายโดยเคร่งครัดอาจไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นมีส่วนเป็นตัวแปรให้ไม่เอื้อต่อการบังคับตามกฎหมาย จึงมีการใช้ทั้งหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ในการบริหารจัดการ โดยการตั้งคณะกรรมการวัดจากคนในชุมชนร่วมในการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้เจ้าอาวาสไม่มีอำนาจเด็ดขาดในการบริหารจัดการ ส่วนคณะกรรมการวัดยังไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด จึงมีการใช้บารมีส่วนตัวครอบงำเจ้าอาวาส ทำให้เจ้าอาวาสไม่อาจควบคุมการใช้อำนาจได้อย่างเต็มที่ อย่างไรก็ตาม เจ้าอาวาสยังต้องทำหน้าที่ดำเนินกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของวัดให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อยู่ในศีลธรรมอันดี และให้สำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพสูงสุด ด้วยเจตนาที่จะบริหารจัดการวัดให้เกิดประโยชน์แก่ผู้อื่นและส่วนรวม ไม่ส่งผลกระทบ หรือสร้างความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือส่วนรวม จึงจะไม่เป็นการปฏิบัติ หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูอดุลสัจฉิกยาธ (แสงจันทร์ เจริญคง) (2557)** จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทยปัจจุบัน” พบว่า สภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดในปัจจุบันเป็นหน้าที่โดยตรงของเจ้าอาวาสผู้ทำหน้าที่ปกครอง ดูแล รักษาผลประโยชน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด โดยเฉพาะในสังคมปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เจ้าอาวาสจึงต้องประยุกต์ใช้หลักการบริหารจัดการวัดในมิติที่เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ในประเด็นเกี่ยวกับเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการบริหารกิจการในวัดโดยการใช้อำนาจเด็ดขาด มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **คหาวุศ เวสธกรโม (เพ็งที) (2564)** จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” พบว่า ตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ไม่ได้กำหนดให้วัดต้องมีคณะกรรมการแต่อย่างใด แต่ยังมีกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าอาวาสแต่งตั้งคณะกรรมการวัดได้มี 3 แนวทางด้วยกัน คือ แนวทางที่หนึ่ง เจ้าอาวาสอาศัยอำนาจตามกฎหมายที่กำหนดให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป ตามมาตรา 31 วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ว่าด้วยเรื่องหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาส การแต่งตั้งคณะกรรมการจะต้องทำเป็นหนังสือ พร้อมกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้ง เพื่อเข้ามาเป็นผู้แทนของวัดตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส แนวทางที่สอง เจ้าอาวาสอาศัยอำนาจแต่งตั้งได้ตามกฎกระทรวง ว่าด้วยการดูแลรักษาและจัดการสาธารณสมบัติของวัด พ.ศ. 2564 การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเป็นหนังสือและกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ไว้โดยชัดแจ้ง เพื่อเข้ามาจัดประโยชน์ของวัดตามที่ได้รับมอบหมายจากเจ้าอาวาส แนวทางที่สาม เจ้าอาวาสแต่งตั้งตามประเพณีของชุมชนที่เข้าใจว่าชุมชนมีอำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการวัดได้ ซึ่งการคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการวัดนั้น จะถือเอาตามมติในที่ประชุมของ

ชุมชน การแต่งตั้งคณะกรรมการวัดตามแนวทางทั้งสามนี้ สองแนวทางแรกมีฐานทางกฎหมายให้อำนาจและเจ้าอาวาสแต่งตั้งคณะกรรมการวัดเข้ามาเป็นผู้แทนของวัดได้ แต่แนวทางที่สามนี้ไม่มีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่ชุมชนสามารถกระทำได้ การกระทำดังกล่าวนี้จึงไม่มีผลในทางกฎหมายแต่อย่างใดทั้งสิ้น

การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อันเป็นการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตามกฎหมายในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เพื่อการบริหารจัดการพันธกิจของวัดให้มีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเป้าหมาย มีหลายส่วนซึ่งประกอบด้วย 1) การบริหารคนและการดูแลพระภิกษุสามเณรให้อยู่ในโอวาท มีการแต่งตั้งบุคคลกำหนดให้ทั้งอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยไม่หวังผลตอบแทนจากการใช้อำนาจ ไม่ส่งผลกระทบต่อความเสียหายแก่ผู้อื่น 2) การบริหารเงินของวัด การแต่งตั้งคณะกรรมการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการเงินของวัดตามความรู้ความสามารถ ด้วยการใช้ดุลยพินิจโดยชอบ ไม่เอื้อให้เกิดผลประโยชน์กับคนใดคนหนึ่งอันจะทำให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่วัด และ 3) การบริหารสภาพแวดล้อมและศาสนสถาน พื้นที่ลานวัดหรืออาคารสถานที่ของวัดในการสงเคราะห์ชุมชน ในการใช้ประโยชน์สำหรับการทำกิจกรรมต่าง ๆ ไม่เรียกรับค่าตอบแทนหรือแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ เจ้าอาวาสมีการยึดหลักพระธรรมวินัยและหลักกัลยาณมิตร โดยมีหลักการใช้อำนาจ 3 อย่าง คือ 1) การใช้อำนาจตามพระธรรมวินัย เป็นรูปแบบการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดโดยเจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว 2) การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ทั้งที่เป็นหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ 3) การบริหารจัดการที่ปรับแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร เช่น การใช้อำนาจตามหลักธรรมาภิบาล เป็นต้น ซึ่งเจ้าอาวาสต้องใช้ทั้งทักษะและความสามารถพิเศษส่วนตัวในการบริหารจัดการจึงจะทำให้พันธกิจสำเร็จด้วยดีและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วรุฒม์ อรุณชุตี (2563)** จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานะของเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และกรรมการวัดตามกฎหมายอาญา” พบว่า การบริหารวัดเป็นการปกครองการดูแลรักษาทั้งตนเองและพระภิกษุสามเณร ขราวาส ในปกครองให้อำนาจอยู่ในพระธรรมวินัย ประพฤติตนอยู่ในศีลและจริยวัตรที่งดงามเหมาะสมแก่เพศสมณะ รวมทั้งการจัดการกิจการของวัดทั้งกิจกรรมต่าง ๆ พิธีกรรมต่าง ๆ การจัดการทางการเงินและทรัพย์สินต่าง ๆ ของวัด อันเป็นของส่วนรวมของภิกษุทั้งวัด ผู้ที่มีอำนาจสูงสุดในการทำหน้าที่บริหารจัดการดูแลศาสนสมบัติและผลประโยชน์ของวัด คือ เจ้าอาวาส ซึ่งมีความชอบธรรมตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 ที่ได้บัญญัติหน้าที่และอำนาจของเจ้าอาวาสไว้ในมาตรา 37 และ 38

รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: รูปแบบการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในฐานะเจ้าพนักงานในการบริหารจัดการวัด 1) การใช้อำนาจตามหลักพระธรรมวินัย 2) การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ และ 3) การใช้อำนาจตามหลักธรรมาภิบาล ให้ความเสมอภาคของผู้ใต้ปกครอง มีการใช้ดุลยพินิจ

เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยไม่มีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูสาธิตวีรญาณ อยู่สุข (2558)** จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการพันธกิจของวัด” พบว่า แนวทางการสร้างความสำเร็จในการบริหารจัดการภารกิจวัดตามหลักธรรมาภิบาล คือ การจัดการกิจการของวัดให้เป็นไปด้วยดี ได้แก่ การที่พระสังฆาธิการระดับผู้ปกครองวัด ดำเนินงานจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนาให้เป็นประโยชน์แก่พระภิกษุ สามเณรและประชาชน เช่น การบำรุงรักษาวัดให้เป็นไปด้วยดีเจริญรุ่งเรือง ทุกกิจกรรมของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เป็นธรรมาภิบาลในการจัดศึกษาอบรมแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์ ให้ความสะดวกตามสมควรแก่พุทธศาสนิกชนในการบำเพ็ญกุศล จัดฝึกอบรมศาสนพิธีและวัฒนธรรมประเพณีไทยแก่เยาวชนหรือพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ให้บรรพชิตช่วยเหลือยามที่ประสบอุทกภัย วาตภัย หรือคราวที่เกิดหนาวจัด การนี้มุ่งเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลทั้งเป็นการประจำหรือการเฉพาะ จะทำให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อภารกิจของวัดในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระศักดิ์สาคร มหาวิริโย (2564)** จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการกับเจ้าอาวาส จังหวัดขอนแก่น” พบว่า หลักธรรมาภิบาลที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ คือ หลักนิติธรรม การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบ ความคุ้มค่า ความโปร่งใส หลักคุณธรรม ซึ่งมีหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่วัดได้นำมาประยุกต์ใช้ และเมื่อนำหลักธรรมาภิบาลมาบูรณาการกับการบริหารจัดการวัดแล้ว การปกครองที่บกพร่องทำให้การบริหารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การศาสนศึกษามีปัญหาด้านบุคลากรและงบประมาณและมีวิธีจัดการที่มีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการเข้ากับวิชาการสมัยใหม่ การเผยแพร่เปิดโอกาสให้ทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมและนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาปรับประยุกต์ใช้ ทางด้านสาธารณูปการต้องบริหารในรูปแบบของคณะกรรมการให้เกิดความโปร่งใสตรวจสอบได้ การศึกษาสงเคราะห์จัดกองทุนช่วยเหลือผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา และการสาธารณสงเคราะห์ต้องทำหน้าที่ช่วยเหลือโดยใกล้ชิดทรัพยากรจากส่วนมากไปสู่ส่วนที่ขาดแคลน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อหน่วยงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินการบริหารจัดการวัดได้ ดังนี้

1) มหาเถรสมาคม ควรกำหนดแผนสนับสนุนพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสให้มีความรู้ความสามารถ ในการใช้อำนาจบริหารจัดการวัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล อย่างเป็นรูปธรรม และมีความต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดผลที่พึงประสงค์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

2) สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดขอนแก่นและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดขอนแก่น ควรประสานความร่วมมือให้เกิดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณในการดำเนินการอบรม พัฒนาองค์ความรู้ พัฒนาศักยภาพ ในการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดด้วยพุทธวิธีบริหารจัดการ และการบริหารจัดการตามศาสตร์สมัยใหม่ให้เพิ่มขีดความสามารถและศักยภาพยิ่ง ๆ ขึ้นไป

2. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการจัดทำหลักสูตรการสร้างภาวะผู้นำ หรือกฎหมายที่เกี่ยวกับพระสังฆาธิการให้กับพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส เพื่อเป็นผู้นำทางด้านจิตใจและการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำงานวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาถอดแบบเพื่อใช้เป็นหลักสูตรในการอบรมหรือสัมมนา ให้ความรู้ด้านกฎหมายเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส

3. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์

1) พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส ควรนำงานวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 มาศึกษา เรียนรู้ ถอดบทเรียน และวิเคราะห์ห้วงค์ความรู้ เพื่อนำไปปรับใช้ในการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์โดยรวม

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำงานวิจัยเรื่องรูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ไปเผยแพร่เป็นความรู้ในเครือข่ายข้อมูล ข่าวสารต่าง ๆ และการประชุม อบรม สัมมนาพระสังฆาธิการ เพื่อความสะดวกรวดเร็วในการให้บริการและการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส

4. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ผู้วิจัยได้เล็งเห็นประเด็นที่ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมในการทำการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1) ควรทำการศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

2) ควรทำการศึกษาปัจจัยที่ทำให้การบริหารจัดการวัดประสบความสำเร็จจากการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505

สรุป

เจ้าอาวาสในฐานะพระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการระดับวัด ที่ได้รับการแต่งตั้งจากคณะสงฆ์ ให้ทำหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในวัด มีอำนาจหน้าที่ปกครองดูแลบริหารกิจการทุกอย่างเกี่ยวกับวัด หรือเรียกได้อีกอย่างว่าเป็นผู้บริหารวัด เพื่อให้การใช้อำนาจตามหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เจ้าอาวาสจึงควรใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดให้เป็นไปตามพุทธวิธีมาช่วยในการทำหน้าที่ มีการวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารงานบุคคล การอำนวยความสะดวก และการดูแลผลประโยชน์ และหมั่นพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำในฐานะเจ้าอาวาสที่มีประสิทธิภาพ เป็นผู้มีวิสัยทัศน์มองการณ์ไกล มองสภาพเหตุการณ์ออก สามารถวางแผนเตรียมรับหรือรุกได้อย่างฉลาด มีไหวพริบจึงถือว่ามีความสำคัญในการช่วยบริหารจัดการวัด แต่การปฏิบัติหน้าที่ของไวพริบนั้นต้องได้รับหนังสือมอบหมายจากเจ้าอาวาส เพื่อนำไปแสดงเป็นหลักฐานต่อเจ้าหน้าที่ของส่วนราชการ การปกครองเป็นการงานที่เจ้าอาวาสต้องรับผิดชอบโดยตรง เป็นงานสอดส่องและควบคุมดูแลรักษาความเรียบร้อยดีงาม เพื่อให้พระภิกษุสามเณรและผู้อยู่อาศัยในวัดได้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ระเบียบ มติ ข้อบังคับ คำสั่ง ประกาศ คณะสงฆ์หรือมหาเถรสมาคม

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505” โดยสรุปดังนี้

รูปแบบการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสในฐานะเจ้าพนักงานในการบริหารจัดการวัด 1) การใช้อำนาจของเจ้าอาวาสภายใต้หลักพระธรรมวินัย กฎกระทรวง คำสั่งของมหาเถรสมาคม 2) การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ เป็นการใช้อำนาจในการบริหารของเจ้าอาวาสที่ใช้ทั้งแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานโดยอาศัยความรู้ และทักษะในการบริหารไปปรับใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพบริบท สถานการณ์ และสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ และ 3) การใช้อำนาจตามหลักธรรมาภิบาล เป็นการทำหน้าที่ภายใต้พันธกิจที่มหาเถรสมาคมได้มอบหมายมีทั้งหลักนิติธรรมและหลักรัฐศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อความเสมอภาคของผู้ได้ปกครองมีการใช้ดุลยพินิจเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม โดยไม่มีการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลอื่น หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต

สภาพการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัด	การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา	รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัด
<ul style="list-style-type: none"> - การใช้อำนาจตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคม - อำนาจเด็ดขาดไม่ได้อยู่ที่เจ้าอาวาส - การควบคุมการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส - การใช้อำนาจทั้งขาดหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ - จารีตประเพณีเป็นตัวแปรในการบริหารจัดการวัด - คณะกรรมการวัด (ฆราวาส) ไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้อำนาจตามพระธรรมวินัย เป็นรูปแบบการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดโดยเจ้าอาวาสเพียงรูปเดียว - การใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ทั้งที่เป็นหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ - การบริหารจัดการที่ปรับแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร - การบริหารที่ใช้ทักษะของเจ้าอาวาสในการบริหารวัด 	<ul style="list-style-type: none"> - การบริหารโดยการยึดเจ้าอาวาสเป็นศูนย์กลาง - การบริหารที่ยึดคณะกรรมการวัด (ฆราวาส) เป็นหลัก - การจัดตั้งคณะกรรมการในการบริหารวัด - การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน

รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 : การใช้อำนาจตามกฎหมายไม่สอดคล้องกับบริบททางสังคม อำนาจเด็ดขาดไม่ได้อยู่ที่เจ้าอาวาส การควบคุมการใช้อำนาจในการบริหารจัดการวัดของเจ้าอาวาส การใช้อำนาจทั้งขาดหลักนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ จารีตประเพณีเป็นตัวแปรในการบริหารจัดการวัด และ คณะกรรมการวัดฝ่ายฆราวาสไม่เข้าใจในอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารวัด การใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายอาญา เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย ซึ่งจะเป็นการใช้อำนาจอย่างมีศาสตร์และศิลป์ ทั้งที่เป็นหลักนิติศาสตร์และหลักรัฐศาสตร์ การบริหารจัดการที่ปรับแนวคิดและทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ในการบริหาร การบริหารที่ใช้ทักษะของเจ้าอาวาสในการบริหารวัด ในขณะที่รูปแบบการใช้อำนาจเชิงพุทธในการบริหารจัดการวัดมีการยึดเจ้าอาวาสเป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจ แต่อย่างไรก็ตามยังมีการตัดสินใจที่มีคณะกรรมการวัดฝ่ายฆราวาสเข้ามามีร่วมเป็นอีกแรงหนึ่งเพราะการบริหารวัดยังมีคณะกรรมการหรือไวยาวัจกรมาเป็นส่วนหนึ่งในการบริหารจัดการร่วม

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2542). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบและคำสั่งของคณะสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: กองแผนงาน.
- คทาภูธ คุเวสธมโม (เพ็งที). (2564). *ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505*. บัณฑิตวิทยาลัย: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- จิตติ ดิงศภัทย์. (2555). *กฎหมายอาญา ภาค 1*. แก้ไขปรับปรุงโดย : เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: เจริญรัตน์การพิมพ์.
- เฉลิมพล โสมอินทร์. (2546). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาและการปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุตรไพศาล.
- ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล. (2552). *กฎหมายสำหรับพระสงฆ์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูสาธิตวีระญาณ อยู่สุข. (2558). *ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการพันธกิจของวัด*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระครูสาธิตวีระญาณ อยู่สุข. (2558). *ธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการพันธกิจของวัด*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พระครูอดุลสามัคคยาธร (แสงจันทร์ เจริญคง). (2557). *บทบาทของเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในสังคมไทยปัจจุบัน*. พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). (2545). *การคณะสงฆ์และการศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. (2539). *การบริหารวัด*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอช ที พี เพรส จำกัด.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธรรมจิตโต). (2539). *การปกครองคณะสงฆ์ไทย*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระศักดิ์สาคร มหาวิริโย. (2564). *การบริหารจัดการวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาลของพระสังฆาธิการกับเจ้าอาวาส จังหวัดขอนแก่น*. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. กรุงเทพมหานคร: ศิริวัฒนาอินเตอร์พม์.
- วรุตม์ อรุณชุตี. (2563). *สถานะของเจ้าอาวาส ไวยาวัจกร และกรรมการวัดตามกฎหมายอาญา*. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สำนักงานศาลยุติธรรม. (2560). *ประมวลกฎหมายอาญา*. กรุงเทพมหานคร: ชวนพิมพ์.